Ο γάμος σε αποσύνθεση (Γιώργος Μπάρλας)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 23 Μαΐου, 2017

Όλο και περισσότεροι Έλληνες και Ελληνίδες παντρεύονται πια κοντά στα σαράντα τους χρόνια. Πολλές γυναίκες αποκτούν το πρώτο τους παιδί σ' αυτή την ηλικία, ενώ είναι κοινός τόπος ότι πολλοί δεν θέλουν καν να παντρευτούν, και αν τελικά προχωρήσουν στον γάμο, στην πρώτη δυσκολία δεν διστάζουν να καταφύγουν και στο διαζύγιο.

Στις μέρες μας γίνεται πολύς λόγος για τις σχέσεις. Ίσως ποτέ δεν υπήρξε τόσο μεγάλο ενδιαφέρον για την αγάπη και τον έρωτα μεταξύ των δύο φύλων. Η λογοτεχνία, το τραγούδι, η ψυχολογία, περιοδικά, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές ασχολούνται – σε βαθμό που προδίδει ακόμη και εμμονή – με τον έρωτα. Υπ' αυτές τις συνθήκες θα περίμενε κανείς οι σχέσεις να έχουν γίνει ακόμη πιο σταθερές και μόνιμες σε σχέση με το παρελθόν. Όχι μόνο δεν συνέβη κάτι τέτοιο αλλά η σχέση με το άλλο φύλο είναι περισσότερο ένα είδος πειραματισμού των προσδοκιών που κάθε φορά καλλιεργούνται και που συνήθως καταλήγουν σε πλήρη αποτυχία.

Στο όχι πολύ μακρινό παρελθόν η διάλυση μιας σχέσης, και προ του γάμου, ήταν κάτι σπάνιο και πάντως δεν περνούσε απαρατήρητη από την τοπική κοινωνία. Σήμερα, η διακοπή της σχέσης κατανοείται με όρους ανανέωσης και αλλαγής και σίγουρα όχι σαν αποτυχία, γι' αυτό και δεν προκαλεί καμιά δυσαρέσκεια στον κοινωνικό περίγυρο. Θα έλεγε κανείς ότι η κοινωνία σήμερα παρέχει μεν ελευθερία στην προσωπική ζωή του καθενός, αλλά ταυτόχρονα **δείχνει και την αδιαφορία της** απέναντι σε πρακτικές που κάποτε θα χαρακτηρίζονταν ως ηθικά καταδικαστέες. Η διακοπή μιας σχέσης, επομένως και το διαζύγιο, είναι σήμερα μια πράξη ηθικά ουδέτερη. Η αξιολόγησή της δεν γίνεται με κριτήρια ηθικά, αλλά με τα κριτήρια που θέσπισε η μοντέρνα εποχή και που έχουν να κάνουν με τα ατομικά δικαιώματα και τη χειραφέτηση.

Η αγάπη και ο έρωτας, κατά την αντίληψη αυτή, είναι δυνατό να επιδιώκονται μέσω απανωτών σχέσεων, δίχως καμιά αναφορά στο ηθικό πεδίο. Μάλιστα οι σχέσεις αυτές καθιστούν τον άνθρωπο πιο επιδέξιο στο να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις μιας επόμενης σχέσης ή ακόμη και να τον κάνουν πιο ικανό για τον γάμο.[…]. Είναι προφανές ότι **οι αιτίες για την αλλαγή του τρόπου με τον οποίο βλέπουν οι άνθρωποι σήμερα τη σχέση με το άλλο φύλο έχουν να κάνουν με τη συνολική θέαση της ζωής και των προσδοκιών που έχουν από αυτή**. Ο μοντέρνος άνθρωπος συχνά όχι μόνο δεν βλέπει τον άλλον ως πλησίον αλλά ως εχθρό, ο οποίος, αν μη τι άλλο, μπορεί «να μου χαλάσει την ησυχία». Και, ασφαλώς,

ο γάμος ως μόνιμη σχέση με όλα τα παρεπόμενά του χαλάει – κατά τον πλέον ριζικό τρόπο – την ησυχία του ανθρώπου. Αντιθέτως, η σχέση εκτός γάμου παρέχει την ευκολία τής – ανά πάσα στιγμή – διάλυσής της, όταν δεν φέρει πλέον τις ικανοποιήσεις που μέχρι χτες υποσχόταν. Οι άνθρωποι σήμερα αναζητούν στις σχέσεις τους «*πώς να έχουν και την πίτα ολόκληρη και τον σκύλο χορτάτο, πώς να απομυζήσουν τους γλυκούς χυμούς μιας σχέσης αποφεύγοντας συνάμα τα πικρά και σκληρότερα μέρη της. Πώς να κάνουν τη σχέση να εκπληρώνει χωρίς να υποχρεώνει*»1.

Το τελευταίο αναφέρεται και στην εντονότερη όσο ποτέ επιθυμία του σημερινού ανθρώπου **να μην πονέσει**. Η ευθύνη έναντι του άλλου αναλαμβάνεται με τον πλέον καθοριστικό τρόπο μέσω του γάμου και η ευθύνη αυτή σημαίνει ότι «*απέναντι στον Άλλον το είναι μου πια δεν μου ανήκει, δεν είμαι κύριος του κόσμου μου, μια υποχρέωση έχει παρεισφρήσει που βάζει, σε δεύτερη μοίρα το γλυκό καθήκον της αυτοσυντήρησης και της αυτοανάπτυξης. Η ύπαρξή μου καταδικάζεται να μη βρίσκει πια τη δικαίωση της στον εαυτό της*»2. Τα λόγια αυτά αφορούν γενικά τις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, αλλά στον γάμο η ευθύνη αυτή είναι αναπόφευκτη. **Η ευθύνη σημαίνει και πόνο**, ο οποίος όμως δεν δικαιολογείται με τίποτα σήμερα.

Αν και η λέξη «έρωτας» χρησιμοποιείται στις μέρες μας ποικιλοτρόπως, η αναφορά του στη σεξουαλική λειτουργία παραμένει το βασικό του περιεχόμενο. Σήμερα το σεξ και η συζήτηση γύρω από αυτό όχι μόνο δεν αποκρύπτεται αλλά βρίσκεται συνεχώς στο επίκεντρο του δημόσιου ενδιαφέροντος. Η σεξουαλική συμπεριφορά μάλιστα του μεταμοντέρνου ανθρώπου είναι βασικότατο στοιχείο της ταυτότητάς του, η οποία συμπεριφορά διερευνάται συνεχώς και, επομένως, αλλάζει.

Ο γάμος υποτίθεται ότι περιορίζει δραματικά αυτήν τη δυνατότητα. Η καταναλωτική νοοτροπία του σύγχρονου πολιτισμού μειώνει, επίσης, τις πιθανότητες να δει θετικά κάποιος τη δέσμευση ενός γάμου. **Ο καταναλωτικός τρόπος ζωής ευνοεί ασφαλώς την αέναη αλλαγή των σχέσεων όταν αυτές δεν ικανοποιούν πια τον χρήστη**. Η «αγάπη» συγχέεται σ’ αυτές τις περιπτώσεις με τα αποτελέσματα που υπόσχεται και η διαφήμιση για διάφορα προϊόντα και υπηρεσίες. Όσο ο άλλος μάς προσφέρει ηδονή, ασφάλεια και συντροφικότητα, τον κρατάμε. Όταν πάψει να προσφέρει και μάλιστα άμεσα και γρήγορα όλα τούτα, τότε έχουμε τη δυνατότητα να αφήσουμε το «προϊόν» ως αναποτελεσματικό και να το αντικαταστήσουμε. Αξιοσημείωτη εδώ είναι και η ικανότητα λήθης – ιδιαίτερο γνώρισμα του καταναλωτή – με την οποία εύκολα ξεχνιέται μια παλιά σχέση, όπως ακριβώς συμβαίνει και με το παλιό μας αυτοκίνητο κ.ο.κ. Η ενασχόληση με τον έρωτα εδώ δεν έχει να κάνει με ό,τι σχετικά μ’ αυτόν υμνήθηκε στην παγκόσμια λογοτεχνία, αλλά με έναν στυγνό ορθολογισμό που λαμβάνει υπόψη του μόνο τη**μεγιστοποίηση της παρεχόμενης από τον άλλον ηδονής με την αντίστοιχη ελαχιστοποίηση του κόστους**, δηλαδή της δέσμευσης3.

_____

1 Αλαίν Φίνκελκροτ, Η Σοφία της Αγάπης, σ. 132, εκδ. Αρσενίδη.
2. Φίνκελκροτ, ό.π. σ. 135.
3. βλ. περισσότερα στό Ζ. Μπάουμαν, Ρευστή αγάπη, σσ. 36-43.

(Από το βιβλίο «Φύλακας του αδελφού μου – κείμενα για την αγάπη και την πίστη σήμερα», εκδ. Αρχονταρίκι, Αθήνα 2011)

(Πηγή ηλ. κειμένου: antifono.gr)